

پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی

سال اول، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۱

دریافت: ۹۱/۴/۸ پذیرش: ۹۱/۱۱/۱۵

صص ۶۲-۳۹

بررسی جامعه‌شناختی گستره احساس امنیت اجتماعی در شهر اصفهان

سید علی هاشمیان‌فر، استادیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه اصفهان

زهرا سادات کشاورز، دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه اصفهان*

چکیده

هدف از این پژوهش، «تبیین جامعه‌شناختی گستره و شعاع احساس امنیت اجتماعی شهروندان شهر اصفهان» است. برای تبیین مسأله و تعیین چارچوب نظری از دیدگاه‌های جامعه‌شناختی و مکاتب مربوط به این حوزه‌ها استفاده و فرضیات پژوهش از آن استخراج شد. این تحقیق به صورت پیمایشی و با ابزار پرسشنامه در بین شهروندان بالای ۱۸ سال اصفهانی از کلیه اقشار و گروه‌های اجتماعی در سال ۱۳۹۰ انجام شده است. روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای بوده و حجم نمونه پژوهش ۳۸۴ نفر در سه منطقه اصفهان است. نتایج جدول همبستگی متغیرهای مستقل با متغیر وابسته نشان می‌دهد که کلیه متغیرهای مستقل به کار گرفته شده در این پژوهش، به جز متغیر گرایش‌های مذهبی و پایگاه اقتصادی- اجتماعی رابطه معناداری با احساس امنیت اجتماعی شهروندان شهر اصفهان دارند.

واژه‌های کلیدی: احساس امنیت اجتماعی، کنترل اجتماعی، نظم اجتماعی، گرایش‌های مذهبی، پایگاه اقتصادی و اجتماعی.

طرح مسأله

ارتباط و تعامل انسانی در یک زیست جمعی به طور کلی در چهار حوزه اصلی زندگی صورت می‌گیرد که ایجاد و تداوم این چهار حوزه موجب تداوم زندگی بشری می‌شود: در اقتصاد، منابع مادی و زیستی و نحوه تولید آنها برای برآوردن نیازهای اساسی؛ در اجتماع، عناصر اجتماعی و شیوه‌های استمرار آن برای ادامه زندگی اشتراکی؛ در سیاست، واحدها و عناصر دولتی و نظامی برای ایجاد نظم، دفاع، امنیت و کنترل جامعه؛ در فرهنگ، عناصر فرهنگی و ارزشی و نحوه تعریف پدیده‌های اجتماعی و ارزیابی آنها برای حفظ، تقویت و تداوم باورها، زندگی انسان‌ها را تحت شعاع خود قرار داده‌اند. اکثر صاحب‌نظران برآنند که امنیت مفهومی بیرونی و عینی^۱ و احساس امنیت مفهومی درونی و ذهنی^۲ است. امنیت در مفهوم عینی آن اندازه‌گیری فقدان تهدید علیه ارزش‌ها و در مفهوم ذهنی به فقدان احساس ترس از اینکه چنین ارزش‌هایی مورد حمله قرار خواهد گرفت، اشاره دارد (Moller, 2000: 1).

بدون تردید، احساس امنیت از جمله مقولات مهم در هر جامعه‌ای به شمار می‌رود و مقدمه لازم برای حیات هر نظام سیاسی و اجتماعی است که علی‌رغم تصریح در خاستگاه اجتماعی و ابتدای آن به بستر اجتماع، مورد تفسیر و تعبیر مختلف قرار گرفته است. پدیده امنیت که از نیازها و ضرورت‌های اساسی و پایه‌ای فرد و جامعه به شمار می‌رود و فقدان آن و یا اختلال در آن، پیامدها و بازتاب‌های نگران‌کننده و خطرناکی به دنبال دارد و تأمین و مراقبت از آن در فرآیند پایداری امنیت در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، نظامی و

جغرافیایی^۳ از مطلوبیت ویژه‌ای برخوردار است و در همین رابطه، دولت‌ها و نظام‌های سیاسی، سالانه بودجه‌های هنگفتی را هزینه می‌کنند. منظور از انواع امنیت‌ها، در این پژوهش مفهومی است که در فارسی به درستی از آن به «امنیت اجتماعی»^۴ تعبیر شده و از جایگاه و موقعیت برجسته‌ای برخوردار بوده و تولید و تأمین آن و همچنین پایدار سازی آن نیازمند مقدمات و زمینه‌های نسبتاً پیچیده‌ای است و آسیب‌پذیری و زوال آن نیز تحت تأثیر زمینه‌ها و متغیرهای متفاوتی است که شناخت و معرفت بر آنها نیز ضرورتی اساسی دارد.

در یک پیمایش ملی نتایج احساس امنیت اجتماعی برای کل کشور نشان می‌دهد که ۵۲٪ افراد دارای احساس امنیت اجتماعی زیاد، ۲۷٪ متوسط و ۲۱٪ دارای احساس ناامنی اجتماعی هستند. این میزان برای استان اصفهان بدین گونه است که ۳۸٪ افراد دارای احساس امنیت اجتماعی زیاد، ۳۳٪ متوسط و ۲۷٪ دارای احساس ناامنی اجتماعی هستند. ملاحظه می‌شود که این میزان کمتر از میانگین احساس امنیت اجتماعی کل کشور است (به نقل از عظیمی هاشمی، ۱۳۸۴: ۶۴).

بنابراین، امنیت اجتماعی پدیده‌ای چند بعدی است و مطالعه میزان آن در یک جامعه از جهات مختلف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی امکانپذیر است که کشورها اولویت اول خود را به برقراری امنیت در جامعه اختصاص می‌دهند؛ بدین سان که جامعه به نوعی مرجع امنیت^۵ است، اما اینکه بخواهیم در جامعه‌ای ۱۰۰ درصد امنیت وجود داشته باشد، امکانپذیر نیست، زیرا جامعه از افرادی با آداب و رسوم و فرهنگ‌های مختلف تشکیل شده و

³ Economic, Social, Cultural, Political, Military & Geographical

⁴ Societal Security

⁵ Refrence of security

¹ Objective

² Subjective

شیوه‌های پیشگیری و درمان این پدیده‌ها، به انضمام مطالعه شرایط بیمار گونه اجتماعی است، زیرا خاستگاه اصلی آسیب‌ها و گز رفتاری‌های اجتماعی را باید در کل حیات اجتماعی و نوع خاص روابط انسانی جستجو کرد. نابسامانی‌های اقتصادی^۵ اجتماعی، چون: فقر، تورم، گرانی، بیکاری، فقدان امنیت مالی و حقوقی و دیگر عواملی که باعث محرومیت می‌شوند، زمینه مساعدی را برای انواع مختلف آسیب‌های اجتماعی فراهم می‌آورند. براساس نظریه فشار اجتماعی که رفتارهای انحرافی را نتیجه فشارهایی می‌داند که برخی از مردم را وادار به کجروی و بروز ناامنی می‌کند، تأثیر شرایط محیطی بر روی ابعاد امنیت اجتماعی؛ یعنی امنیت جانی، امنیت مالی و غیره یکسان و یک جهت نیست. در این زمینه، مرتون استدلال می‌کند که ساکنان مناطق محروم اغلب به دلیل نوع تربیت، یادگیری و تجربه زیاد ناکامی، رفتارهای خشونت‌آمیز بیشتری از خود نشان می‌دهند (بدار و دیگران، ۱۳۸۰: ۲۲۲). از سوی دیگر، بنا بر نظر ویلسون و کلینگ نظریه پنجره‌های شکسته عنوان می‌کند بی‌توجهی به اخلال در نظم عمومی و انجام اقدامات تخریبی نظریه نوشتن و یا ترسیم اشکال بر روی دیوارها، ریختن زباله، تخریب اموال مردم و جرایم خردی، نظیر: نوشیدن مشروبات الکلی در انظار عموم و ولگردی حاکی از عدم توجه به بزهکاری است و موجب می‌گردد زمینه برای جرایم مهمتر فراهم شود (تریف، ۱۳۸۱: ۶۴-۶۹).

همواره درصدی از جرم و جنایت در هر جامعه‌ای وجود دارد و این امر تا حدی طبیعی است و به همان نسبت نیز احساس ناامنی وجود دارد، اما گاهی اتفاق می‌افتد که این احساس بیش از حد در بین مردم به وجود می‌آید و این امر در جامعه معضل تلقی می‌شود.

براساس یافته‌های تحقیقات مختلف، احساس ناامنی شهروندان معمولاً در کلانشهرها که حلقه تعاملات اجتماعی گسترده تر است، نسبت به شهرهای کوچکتر که بافت‌های سنتی و هنجارهای اجتماعی محدودیت کافی را برای مقابله با ناامنی ایجاد می‌کنند، محسوس تر است. با این اوصاف، می‌توان بیان کرد در چنین شرایطی و با توجه به اینکه شهر اصفهان نیز یکی از کلانشهرهای کشور است، امروزه عوامل بی‌شماری در ایجاد احساس امنیت/ ناامنی^۱ شهروندان دخیل هستند که باید مورد توجه پژوهشگران واقع گردد. مسأله اصلی این پژوهش نیز توجه به نقش عوامل اجتماعی، همچون کنترل اجتماعی، نظم اجتماعی، گرایش‌های اعتقادی و ... افراد بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان در این شهر به عنوان یک مسأله اجتماعی است که به بررسی میدانی نیاز دارد.

پیشینه تحقیق

در زمینه امنیت اجتماعی در داخل و خارج [۱] از کشور مطالعاتی صورت گرفته است. در این قسمت به برخی از مهمترین مطالعات انجام گرفته اشاره می‌کنیم.

مبانی نظری

آسیب‌شناسی اجتماعی مطالعه بی‌نظمی‌ها و آسیب‌های اجتماعی همراه با علل و انگیزه‌های پیدایی آنها و نیز

¹ Sense of Security- Insecurity

جدول ۱- مروری بر تعدادی از تحقیقات انجام شده در زمینه احساس امنیت اجتماعی در سال‌های اخیر

محقق	عنوان	جامعه آماری	روش	نتایج	نقد
(غلامرضا خوشفر، ۱۳۸۷)	بررسی مشارکت مردم در ایجاد حفظ و گسترش امنیت اجتماعی	ساکنان ۲۰ سال به بالای مراکز شهرستان های استان مازندران	کمی، پرسشنامه با پرسش‌های باز و بسته	پاسخگویان در حد کم احساس امنیت می‌کنند؛ گرایش پاسخگویان نسبت به برقراری امنیت در حد کم است؛ کمترین احساس امنیت در بعد امنیت جانی و بیشترین احساس امنیت در بعد امنیت مالی است؛ مشارکت در تأمین امنیت، طبقه اجتماعی و جنس بر احساس امنیت اجتماعی اثرگذار هستند.	انتقاد عمده به روش این پژوهش وارد است؛ بدین معنی در حالی که هدف محقق و آنچه در این پژوهش مدنظر بوده، تأثیر مشارکت مردم در ایجاد حفظ و گسترش امنیت اجتماعی بوده، لکن محقق به عوامل تأثیرگذار بر مشارکت مردم در تأمین امنیت توجه بیشتری نموده و کمتر به بررسی تأثیر مشارکت مردم در ایجاد امنیت اجتماعی پرداخته است.
(جمیل صمدی، ۱۳۸۴)	امنیت اجتماعی در سنجج مرکز و حاشیه سنجج	کلیه شهروندان ۱۸ سال به بالای ساکن در مناطق مرکز و حاشیه سنجج	کیفی، مصاحبه عمیق	افراد و خانواده‌ها، هرکدام تهدیدات و ناامنی خاص خود را دارا هستند، اما مرکز ثقل تهدیدات، تهدیدهای اقتصادی است. در واقع، امنیت اجتماعی افراد و خانواده‌ها از سوی عوامل موجود در حوزه اقتصادی سلب و تهدید می‌شود.	نقدی که بر این تحقیق وارد است، مربوط به سنجش بعد عینی امنیت اجتماعی است؛ چراکه سنجش بعد عینی امنیت اجتماعی، نیازمند داده‌های آماری و شاخص‌هایی در سطح کلان می‌باشد که محقق با پرسش از افراد نمی‌تواند به سنجش این بعد از امنیت، چنان‌که باید، نائل آید.
(مهدی کرامتی، ۱۳۸۵)	نظرسنجی‌هایی در خصوص میزان احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان مراکز استان‌های کشور (پیمایش اول) و ۱۳۸۳ (دوم)	کلیه شهروندان بالاتر از ۱۵ سال ساکن در مراکز استان‌های کشور	کمی، پرسشنامه با پرسش‌های باز و بسته	سنجش میانگین ناامنی در جامعه که ۹۳٫۱ نشان داده شد؛ سنجش میزان احساس ناامنی که ۵۶٫۹ بود؛ ارزیابی عملکرد نیروی انتظامی، که میانگین نمرات پاسخگویان به عملکرد ناجا ۲۸٫۷ بوده است؛ بررسی نقش سازمان‌های مختلف در امنیت شهروندان، که طبق آن، نیروی انتظامی، قوه قضائیه و مراکز فوریتی، بیشترین نقش و وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان تأمین اجتماعی و شورای شهر، کمترین نقش را در تأمین و حفظ امنیت شهروندان داشتند.	این پژوهش نیز مانند بسیاری از طرح‌های تحقیقاتی انجام شده از سوی دولت، به لحاظ نظری ناقص و نارساست؛ بدین معنی که فاقد چارچوب نظری متناسب بوده و در بخش نظری این پژوهش تنها به یک نظریه (نظریه پارسونز) به صورت مختصر اشاره شده است.
(زین العابدین افشار، ۱۳۸۵)	بررسی عوامل مؤثر بر امنیت اجتماعی زنان در شهرستان تهران	زنان بین ۱۵ تا ۴۵ سال شهرستان تهران	کمی، پرسشنامه با پرسش‌های باز و بسته	وضعیت تأهل، شغل، تحصیلات، عملکرد پلیس، عملکرد قانون، حمایت اجتماعی و هنجار اجتماعی بر امنیت اجتماعی زنان تأثیر چشمگیری دارد، در حالی که سن، درآمد، قومیت، سبک زندگی و وسایل ارتباطی بر امنیت اجتماعی زنان تأثیر چندانی ندارد.	عمده‌ترین نقدی که بر این تحقیق وارد است، تداخل مباحث نظری و عدم دسته‌بندی روشن از رویکردهای امنیت است
(بهرام بیات، ۱۳۸۷)	تبیین جامعه‌شناختی احساس امنیت در بین شهروندان تهرانی	کلیه شهروندان بالغ ۱۸ سال ساکن در شهر تهران	کمی، پرسشنامه با پرسش‌های بسته	میزان احساس ناامنی از حیث جنسیت، منطقه سکونت، تأهل، سن پاسخگویان متفاوت است. همچنین، بین میزان احساس ناامنی و متغیرهای میزان بروز جرایم، انتظار از پلیس، پرداخت رسانه‌ای، هویت، اعتماد، تعلق محله‌ای و کالبد	پژوهشگر به منظور تدوین فصل نتایج تحقیق بیش از حد مجاز از جداول مربوط به روابط بین متغیرهای استفاده نموده است.

<p>شهری رابطه معنی‌داری وجود دارد. یافته‌ها در این کتاب حاکی از آن است که احساس تعلق قوی، وابستگی شدید به مکان و انسجام بالایی که در بین شهروندان این شهر حاکم است، باعث کاهش جرایم اجتماعی و احساس امنیت بیشتری نسبت به زندگی در دیگر شهرها گردیده است. از دید شهروندان، وجود سطح بالای تعامل اجتماعی نتیجه ضرورت هماهنگی و برقراری رابطه دوستانه‌ای است که به علت دورافتادگی این شهر به وجود آمده و سبکی از زندگی را می‌طلبد که اجزا و عناصر قدرتمندی از گماینشافت را در آن داراست.</p>	<p>کیفی، مصاحبه عمیق مشاهده مستقیم</p>	<p>شهروندان شهر اسمال تاون</p>	<p>اسمال تاون: مطالعه نابرابری اجتماعی</p>	<p>(Dempsey, 1990)</p>
<p>عمده‌ترین نقدهایی که بر این تحقیق وارد است، گستردگی جامعه آماری، فاصله زمانی انجام پژوهش با توجه به تغییر شرایط هر کشور و استفاده از روش اسنادی و اطلاعات ثانویه موجود برای سنجش ابعاد امنیت عمومی است، چرا که سنجش حاضر نیازمند داده‌های همبستگی در سطح کلان می‌باشد.</p>	<p>مطالعه اسنادی و آمار منتشر شده سازمان‌های حقوق بشر و سایر منابع رسمی</p>	<p>مصر، الجزایر، عراق، لیبی، عربستان سعودی در فاصله سالهای ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۶</p>	<p>مشروعیت و امنیت در کشورهای عربی</p>	<p>(مصطفی کامل السعید، ۱۳۸۱)</p>
<p>پژوهشگران با پخش یک برنامه وحشتناک درباره جرایم خشن، با کنترل نمودن سن، جنس، نژاد، تجربه قربانی و ... به این نتیجه رسیدند که این عوامل به طور معنی‌داری با احساس امنیت مرتبط هستند، و از بین داده‌های به دست آمده از پرسش شوندگان، زنان سفیدپوست بین سنین ۳۰-۴۴ سال بیشترین میانگین را در رابطه با این عوامل به خود اختصاص داده است.</p>	<p>تحقیق پیمایشی</p>	<p>بزرگسالان شهر تالاسی و فلوریدا</p>	<p>جرم رسانه‌ها و احساس امنیت اجتماعی</p>	<p>(Krause and et al, 1997)</p>
<p>پژوهشگران با سنجش سرمایه اجتماعی تنها به واسطه مشارکت در انتخابات، از سنجش متغیرهای کاذب، مداخله‌گر، و ... غفلت ورزیده‌اند، چرا که سرمایه اجتماعی را تنها به واسطه شرکت در انتخابات مورد سنجش قرار داده‌اند؛ در حالی که شرکت در انتخابات خود از متغیرهای دیگری که در تحقیق مزبور از آنها چشم‌پوشی شده، تأثیر می‌پذیرد.</p>	<p>کمی، پرسشنامه با پرسش‌های باز و بسته</p>	<p>شهروندان ۲۰ تا ۸۰ سال شهر مالمو سوئد</p>	<p>بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر احساس ناامنی در محله</p>	<p>(Lindstrom and et al, 2003)</p>

چارچوب نظری کنترل اجتماعی^۱

از مهمترین صاحب‌نظران مکتب کنترل اجتماعی، تراویس هیرشی^۲ است. وی معتقد است کجروی ناشی از ضعف یا گسستگی تعلق فرد به جامعه است و اجزای تعلق و وابستگی به جامعه عبارتند از: ارتباط با سایر افراد، پذیرش و مشارکت در نقش‌ها و فعالیت‌های اجتماعی که ارزش و نتایجی برای آینده دارد، اعتقاد به ارزش‌های اخلاقی، هنجارهای فرهنگی و امثال آن. وی می‌گوید: کیفیت هر کدام از موارد سه‌گانه فوق در هر مورد خاص می‌تواند موجب هم‌نوایی و نیز علت ناهم‌نوایی و هنجارشکنی باشد (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۸۹). به اعتقاد هیرشی بزهکاری زمانی اتفاق می‌افتد که قیود فرد نسبت به اجتماع ضعیف شود یا به کلی از بین برود (مشکاتی و مشکاتی، ۱۳۸۱: ۱۲). همچنین هیرشی معتقد است انسان‌ها به وسیله چهار عنصر زیر به هم پیوند می‌خورند: علاقه یا وابستگی، پایبندی یا تعهد، درگیری و باورهای فرد به قواعد اخلاقی و اجتماعی (ستوده، ۱۳۸۲: ۱۳۸)

نظریه پردازان کنترل اجتماعی معتقدند برای اینکه بتوان نظم اجتماعی را برقرار نگاه داشت، باید رفتارهای اجتماعی الگو شده‌ای را از طریق فراگرد اجتماعی شدن و به کمک نظارت اجتماعی به اعضای جامعه تلقین یا تحمیل کرد. طبق این نظریه، کنترل و نظارت اجتماعی می‌تواند یکی از عوامل مهم اجتماعی شدن و هم‌نوایی با جامعه باشد (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۹۰).

علاوه بر صاحب‌نظران کنترل اجتماعی، برخی دیگر از نظریه پردازان رویکرد اجتماعی نیز به اهمیت نقش و کارکرد دولت در برقراری نظم و امنیت در جامعه اشاره

کرده‌اند. برای مثال، باری بوزان^۳ در کتاب خود با عنوان «مردم، دولت‌ها و هراس» مطرح می‌کند: «از آنجایی که جامعه از افراد مختلفی که دارای منافع و مناسبات متفاوتی هستند، تشکیل شده است، پس این افراد در جامعه خود به عنوان منبع ناامنی تلقی می‌شوند، به طوری که هرکس به دنبال تأمین منافع خود است، اما به تدریج افراد بر اثر آگاهی و پی بردن به تهدیدها و منابع ناامنی خود و برای حفظ خویش و دارایی‌شان، آماده واگذاری آزادی خود به مرجع مستقلی به نام دولت می‌گردند. به تدریج این وضعیت به شکل سازوکاری در می‌آید که از طریق آن مردم در صدد دستیابی به سطوح کافی از امنیت در مقابل تهدیدات هستند. بر اساس این دیدگاه، هر چه یک جامعه دارای دولت و ساختار سیاسی قوی و قدرتمندتری باشد، امنیت افراد بهتر و با هزینه کمتری تأمین می‌گردد، اما در کشورهایی که ساختار حکومت به خوبی نهادینه نشده و ضعیف باشد، افراد برای تأمین امنیت خود به ساز و کارها و ابزارهای اجتماعی متوسل می‌شوند» (Buzan, 1991:22). خانواده، ایل، سازمان‌های مذهبی و محلی در این گونه جوامع نقش مرکزی پاسخگویی به نیازهای امنیتی فردی را ایفا می‌کنند (بودون، ۱۳۸۵: ۸۷-۸۶).

توماس هابز^۴ نیز در فلسفه سیاسی خود، تعریفی از انسان می‌کند که آن را مبنای قرارداد و نظم اجتماعی قرار می‌دهد. به نظر او، انسان موجودی خودخواه است و صرفاً به ارضای امیال فردی علاقه‌مند است. انسان‌ها ذاتاً شرور هستند و در شرایط یا حالت طبیعی، انسان‌ها در جنگی دائم و مرگبار علیه یکدیگر هستند. خشونت اصل و اساس این حالت است و نتیجه آن وحشت و هراس دائم همه علیه همه است. از نظر هابز، در این حالت، روابط انسانی اساساً به گونه‌ای مبتنی بر رقابت است. هر

³ Buzan.B

⁴ Hobbes.T

¹ Social Control

² Hirschi.T

احساس امنیت آن دارای میزان بالایی باشد، قطعاً جامعه‌ای است که نظم اجتماعی در آن نهادینه شده است. بنابراین، یکی از مؤلفه‌های جامعه دارای نظم و ثبات، وجود میزان بالای امنیت و از آن مهمتر وجود احساس امنیت بالاست (طاهری، ۱۳۸۸: ۴۲)

اگوست کنت^۲ جامعه‌شناسی را به دو بخش عمده استاتیک (ایستا) و دینامیک (پویا) تقسیم می‌کند. موضوع مورد مطالعه جامعه‌شناسی استاتیک، نظم ساختاری حاکم بر جامعه است. در بحث ایستایی که کنت آن را اجماع اجتماعی می‌نامد، جامعه همچون ارگانیسم زنده‌ای در نظر گرفته می‌شود که در آن بررسی کارکرد یک اندام بدون قرارگرفتن آن در کل زنده‌ای که خود جزو آن است، امکان پذیر نیست؛ برعکس، موضوع جامعه‌شناسی دینامیک، پیشرفت و توسعه است. پویایی تابع ایستایی است و بر اساس نظم هر جامعه انسانی است که چگونگی تاریخ فهمیده می‌شود (آرون، ۱۳۸۲: ۱۱۵-۱۱۶). کنت توافق ذهن‌ها بر اصول اخلاقی را علت نظم اجتماعی می‌داند و ناهماهنگی عمیق فکری و به عبارت دیگر، هرج و مرج فکری را اساس بی‌نظمی اجتماعی به حساب می‌آورد.

امیل دورکیم^۳ نیز مانند کنت از نابسامانی اجتماعی بیزار و هراسان بود و معتقد بود که می‌توان نابسامانی‌های اجتماعی را با اصلاحات اجتماعی کاهش داد. دورکیم همبستگی اجتماعی^۴ را عامل حفظ و بقا در جوامع ابتدایی می‌داند که دارای همبستگی مکانیکی هستند، و نظم اجتماعی را به همراه دارد که خود معلول اشتراک اخلاقی و اخلاقیات مشترک است. پس از نظر دورکیم مبنای نظم جامعه (امنیت اجتماعی) عامل اخلاقی، نه سیاسی یا اقتصادی است. بر این اساس، دورکیم معتقد است با پیچیده‌تر شدن جوامع، وجدان جمعی کاهش

فرد ناگزیر است که به هموعان خود به دیده موانعی بنگرد که در میان او و نیازمندی‌هایش حایل شده‌اند. زور و فریب مؤثرترین ابزارهایی هستند که او در مواجهه با هموعانش به کار خواهد برد، اما از طرفی، ارضای امیال فردی نمی‌تواند با وجود این هرج و مرج در جامعه امکانپذیر باشد و راه حل نهایی آن است که انسان‌ها با یکدیگر هم آوازه شده و یک قرارداد اجتماعی به وجود آورند (ورسلی، ۱۳۷۸: ۸؛ شرفی، ۱۳۸۴: ۱۷۶). بنابراین به عقیده هابز، تنها دولت و قدرت است که می‌تواند محور اصلی تأمین نظم اجتماعی شود و در نتیجه، امنیت اجتماعی انسان‌ها فقط از طریق دولت و قدرت واحد تأمین می‌شود (شرفی، ۱۳۸۴: ۱۷۶).

به این ترتیب، ثبات در مفاهیم تعیین کننده امنیت که در آن دولت به عنوان مفهومی محوری به کار می‌رفت، به عنوان مفهوم کامل و متداول از امنیت و عملکرد دولت‌ها بر جای ماند (Bilgin, 2003: 210). از این نقطه آغازین؛ فقدان امنیت برابر با فقدان اقتدار دولت مطرح شده و چنانکه در رویکرد سنتی و به ویژه آثار هابز دیده می‌شود، دولت، به عنوان کانون امنیت و همچنین، اقتدار و اجبار تلقی گردید. از این رو، امنیت شهروندان به واسطه وجود دولت تضمین شد (مجبی، ۱۳۸۰: ۱۵).

نظم اجتماعی^۱

نظم اجتماعی از مفاهیم بنیانی جامعه‌شناسی است و اصولاً جامعه بدون نظم غیر قابل تصور است. مفاهیم نظم و امنیت و احساس امنیت دارای ارتباط نزدیک هستند. این مفاهیم لازم و ملزوم یکدیگرند و هیچ کدام بدون دیگری نمی‌تواند وجود داشته باشد. تصور کردن جامعه‌ای دارای نظم بدون وجود امنیت و احساس امنیت بی‌معناست. از طرف دیگر، جامعه‌ای که امنیت و

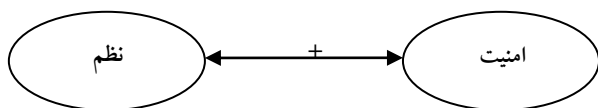
^۲ Conte. A

^۳ Durkheim.E

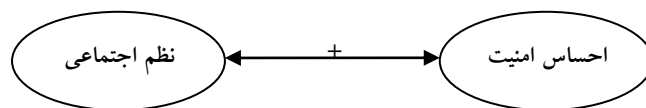
^۴ Social Solidarity

^۱ Social order

مشترک اخلاقی می‌داند (کوزر، ۱۳۸۳: ۱۹۰؛ ورسلی، ۱۳۷۸: ۲۳).

یافته، نظام مشترک اخلاقی از بین می‌رود و در نتیجه هرج و مرج و نابسامانی حاکم می‌شود. دورکیم بسیاری از مشکلات زمان خود را ناشی از کاهش قدرت این نظام

شکل ۱- نظم و احساس امنیت

گزینش وسایل دستیابی به هدف‌ها نقش ایفا می‌کنند (ریترز، ۱۳۸۳: ۵۳۰).

به این ترتیب، در نظریه سیستمی پارسونز، هنجارهای اجتماعی به عنوان یک سیستم در نظر گرفته می‌شوند و کارکرد نظام اجتماعی نیز ایجاد و حفظ یکپارچگی کل نظام است. همچنین، در این فرآیند، فراگردهای ملکه ذهن ساختن و اجتماعی کردن نیز اهمیت اساسی دارند و به این ترتیب، پارسونز بیش از آنکه به شیوه‌های انتقال هنجارها و ارزش‌های یک نظام توجه کند، به کنشگران درون نظام علاقه‌مند است که در فرآیند اجتماعی شدن موفق، در واقع این هنجارها و ارزش‌ها ملکه ذهن افراد می‌شوند و به عنوان بخشی از وجود کنشگران یا وجدان آنها در می‌آیند و به این ترتیب، کنشگران ضمن دنبال کردن منافعشان در واقع به مصالح کل نظام خدمت می‌کنند (ریترز، ۱۳۸۳: ۱۳۷).

گرایش‌های مذهبی

دورکیم، مذهب را مظهر همبستگی اجتماعی می‌داند و معتقد است که هیچ دین دروغینی وجود ندارد. به عقیده وی، دین وسیله استحکام و دوام اجتماعی است و با ایجاد پیوند میان پیروان خود به وسیله انجام مراسم گوناگون و ایجاد ارزش‌ها و باورهای مشترک میان آنها، وحدت اجتماعی را تأمین می‌کند (جلالی مقدم، ۱۳۷۹:

دورکیم معتقد است در جامعه‌ای که فرهنگ مشترک و قوی در مورد اعتقاد عمومی وجود دارد، همبستگی اجتماعی استحکام و نظم اجتماعی، عینیت بیشتری خواهد یافت و این مهمترین عاملی می‌شود تا نظام اخلاقی و نظام باورها، ارزش‌ها و هنجارهای مشترک را به مردم یک جامعه هدیه کند که در پرتو آن نظم اجتماعی برقرار بماند و جرم، نابهنجاری و خودکشی کاهش یابد و هرج و مرج رخت بریندد و به تبع آن، امنیت و ثبات اجتماعی برقرار گردد (صدیقی اورعی، ۱۳۶۷: ۱۴۹).

پارسونز^۱ از پیشگامان معاصر جامعه‌شناسی نظم محسوب می‌شود. اگرچه مسأله اساسی در نظریه تحلیلی کنش پارسونز همان نظم اجتماعی است، اما وی معتقد بود که منافع فردی و کنش عقلانی و سودجویانه به تنهایی برای برقراری نظم کافی نیست، در نتیجه، او مفهوم هنجار را وارد کنش اجتماعی خویش کرد و کنش اجتماعی خویش را با توجه به هنجارهای اجتماعی تعریف می‌کند. پارسونز پدیده بنیادی در نظریه کنش را واحد کنش می‌نامد که بر حسب چهار عنصر سازنده مشخص می‌شود: وجود کنشگر؛ وجود هدف یا وضعیتی که کنشگر نسبت به آن جهت‌گیری می‌کند؛ موقعیتی که کنش در آن انجام می‌شود (از جمله شامل شرایط، منابع، وسایل)؛ وجود هنجارها و ارزش‌ها که در جهت تعیین

¹ Parsons.T

به امور مذهبی افراد، به ویژه جوانان و پاسخ به سؤال‌ها و شبهات آنها موجب تداعی ساختار وجدانی در آنها شده و وجدان، خود به شکل مکانیسم قوی درونی به فعالیت می‌پردازد (رفیع پور، ۱۳۷۸: ۳۸).

پایگاه اقتصادی و اجتماعی

نظرات جامعه‌شناسان مختلف درباره پایگاه اقتصادی و اجتماعی بسیار متفاوت است. برای مثال، مارکس با دیدی اقتصادی به جامعه می‌نگرد و واقعیت اساسی جامعه را مالکیت می‌داند و آن را در زیربنا قرار می‌دهد و سایر نهادهای اجتماعی و فرهنگی (ایدئولوژی، خانواده، مذهب و ...) را در روبنا قرار می‌دهد و بر این اساس، افراد جامعه را به دو دسته مالکان وسایل تولید و فاقدان وسایل تولید دسته‌بندی می‌کند، اما وبر معتقد است که فقط بعد اقتصادی (مالکیت) مهم نیست؛ وی دو بعد قدرت و حیثیت^۴ را نیز به آن اضافه می‌کند. از نظر وبر، مالکیت، قدرت و حیثیت با وجود وابستگی متقابلشان سه بنیان متمایزند که بر روی آنها نظام قشربندی در هر جامعه‌ای سامان می‌یابد. تفاوت در مالکیت اموال، منشأ طبقه‌بندی اجتماعی است، تقسیم نابرابر قدرت به تشکیل احزاب سیاسی می‌انجامد و درجات حیثیت گوناگون منشأ پیدایش قشرهای اجتماعی است که از دارندگان پایگاه‌های اجتماعی مشابه تشکیل شده‌اند، اما در نهایت، وی معتقد است که این سه بعد رابطه تنگاتنگی با هم دارند (تأمین، ۱۳۸۱: ۸-۱۲).

معیار قضاوت درباره پایگاه اجتماعی افراد در جامعه، دوری یا نزدیکی افراد مورد نظر نسبت به ارزش‌های حاکم در آن جامعه است. میزان تحصیلات، اصل و نسب و موقعیت شغلی، گاه مبنایی برای ارزیابی پایگاه اجتماعی افراد به کار می‌رود. به عقیده لیتن^۵ نیز پایگاه

(۷۵). بخش اعظم دین متشکل از باورهای گوناگون است. باورها قدرت‌زا هستند و هیچ قدرتی بدون اتکا به گونه‌ای از باورها، امکان بقا ندارد. از نظر دورکیم، قدرت ناشی از باورها، سبب همبستگی اجتماعی و حفظ پیوندهای اجتماعی می‌شود و همبستگی همان مذهب است. پس اگر باورها - چه واقعی و چه کاذب- را از جامعه حذف کنیم، چیز دیگری جز زور و قدرت عریان بی‌واسطه نمی‌تواند جامعه انسانی را حفظ کند و این حفاظت هم برای مدت زیادی دوام نمی‌آورد. به طور کلی دورکیم، دین و احساس دینی را تماماً نشأت گرفته از زندگی جمعی می‌داند (جلالی مقدم، ۱۳۷۹: ۹۸).

توکویل^۱ نیز معتقد است در جامعه‌ای مساوات طلب که می‌خواهد خود بر امور خود حکومت کند، انضباطی اخلاقی که در وجود افراد رسوخ یافته باشد، ضرورت دارد. اعضای جامعه باید در کنه وجود خویش از انضباطی پیروی کنند که فقط ناشی از ترس آنان از مجازات نباشد. به اعتقاد وی، آن ایمانی که بهتر از هر چیز دیگر انضباط اخلاقی را در افراد پدید خواهد آورد، ایمان مذهبی است (آرون، ۱۳۸۲: ۲۶۵).

همچنین، زیگموند فروید^۲ و دیوید ریزمن^۳ معتقدند که انسان‌ها دارای سیستم کنترل درونی هستند. به اعتقاد آنها عواملی وجود دارند که انسان‌ها را از کارهای نامشروع باز می‌دارند. یکی از مهمترین این عوامل، مذهب است. اگر پایبندی‌های مذهبی اعضای یک جامعه قوی باشد، انسان‌ها کمتر به سوی کارهای نامشروع خواهند رفت و خود را به طور درونی کنترل خواهند نمود که این قویترین و مؤثرترین نوع کنترل است، آن هم بدون هزینه نیروی انتظامی و غیره. در مقابل، اگر نقش دین در جامعه و در مردم تضعیف گردد، امکان انحراف و آنومی به شدت افزایش می‌یابد. بدین منظور، پرداختن

¹ Tocqueville.A.de

² Freud.S

³ Riesman.D

⁴ Prestige

⁵ Linton. R.

جامعه‌شناسان احساس امنیت را مهمتر و ضروری‌تر از وجود امنیت توصیف می‌کنند و معتقدند عوامل بسیاری در فقدان یا کمبود این احساس در جوامع مختلف دخیل هستند. همچنین بسیاری از دانشمندان معتقدند که امنیت، پدیده‌ای احساسی و ادراکی است و بیشتر به احساس روانی شهروندان از عوامل تهدیدکننده جرم بر می‌گردد و ممکن است میزان احساس ناامنی فرد با واقعیت خارجی میزان عوامل تهدیدکننده مطابقت نداشته باشد یا برعکس، متناسب با میزان و اثر عوامل تهدید کننده، میزان احساس ناامنی فرد نیز در نوسان باشد. بنابراین، نمی‌توان بیان کرد در جامعه‌ای که امنیت وجود دارد، حتماً احساس امنیت نیز وجود دارد، چرا که احساس امنیت از موارد دیگری همانند ذهنیت مردم از جامعه مورد مطالعه نشأت می‌گیرد؛ مثلاً ممکن است در جامعه‌ای امنیت از لحاظ انتظامی و پلیسی وجود داشته باشد، اما افراد احساس امنیت نکنند. به این ترتیب، ممکن است در جامعه‌ای امنیت در واقعیت وجود داشته باشد، اما بنا به دلایلی احساس امنیت وجود نداشته باشد و یا بالعکس، احساس امنیت باشد، اما امنیت واقعی وجود نداشته باشد و فرد در معرض بسیاری از تهدیدات ناشناخته باشد.

بوزان در این زمینه اعتقاد دارد که: «احساس ایمنی ذهنی به هیچ روی به منزله وجود امنیت واقعی یا درستی دریافت‌های شخصی نیست؛ برای مثال: اگر فرد مرفهی را در کشوری مرفه در نظر بگیریم، نمی‌توان چندان مطمئن بود که امنیت در مفهوم جامع آن برای وی تأمین گردد، چرا که هریک از افراد جامعه اعم از غنی و فقیر به طور نسبی در معرض تهدیدات مختلفی، از جمله تهدیدات طبیعی (مانند زلزله، قحطی، سیل)، تهدیدات فیزیکی یا جسمی (درد، صدمه و مرگ)، تهدیدات اقتصادی (سرقت یا تخریب اموال، عدم اشتغال)، تهدیدات حقوقی (زندانی شدن، فقدان آزادی بیان)، تهدیدات موقعیتی (از

اجتماعی وضعی است که یک شخص یا گروه در یک نظام اجتماعی در برابر دیگران می‌یابد. پایگاه اجتماعی تعیین کننده حقوق و وظایف انسان‌ها و گروه‌های اجتماعی است، همان‌طور که روابط افراد و گروه‌ها را با یکدیگر مشخص می‌سازد. پایگاه را پایه‌هایی چون آموزش، ثروت، درآمد، خانواده و... تشکیل می‌دهد. امروزه جامعه جدید با تعدد وظایف و نقش‌ها، موجبات تعدد پایگاه‌ها را فراهم می‌کند و جامعه‌شناسان جدید سخن از تنوع و گاه تعارض پایگاه‌ها را به میان می‌آورند (ساروخانی، ۱۳۸۰: ۷۹۱).

همچنین، پایگاه اجتماعی افراد می‌تواند در بروز احساسات آنها نیز تأثیر بگذارد؛ به طوری که ریچوی و جانسون^۱ معتقدند هرچه پایگاه انسان در یک گروه اجتماعی بالاتر باشد، میزان ابراز احساسات منفی در پی نارضایتی و عدم موافقت با رویدادهای درون گروه کاهش می‌یابد (رفیع پور، ۱۳۷۵: ۲۰). به این ترتیب، هرچه پایگاه افراد در یک جامعه افزایش یابد، امکان دستیابی آنها به امکانات و خدمات مختلف آموزشی، بهداشتی، رفاهی و غیره نیز افزایش می‌یابد و در نتیجه، احساس تعلق و خشنودی نسبت به جامعه داشته و دلبستگی میان آنها تقویت خواهد شد. به عکس، اگر احساس تعلق افراد جامعه با احساس رضایت از زندگی در جامعه توأم نشود، به تدریج همبستگی نیز نقصان می‌یابد. پس هر چه احساس فرد از زندگی رضایتمندانه‌تر باشد، به همان میزان نیز احساس امنیت را تجربه خواهد کرد و قادر به تولید آن نیز خواهد بود (نوروزی، ۱۳۸۴: ۱۴۲).

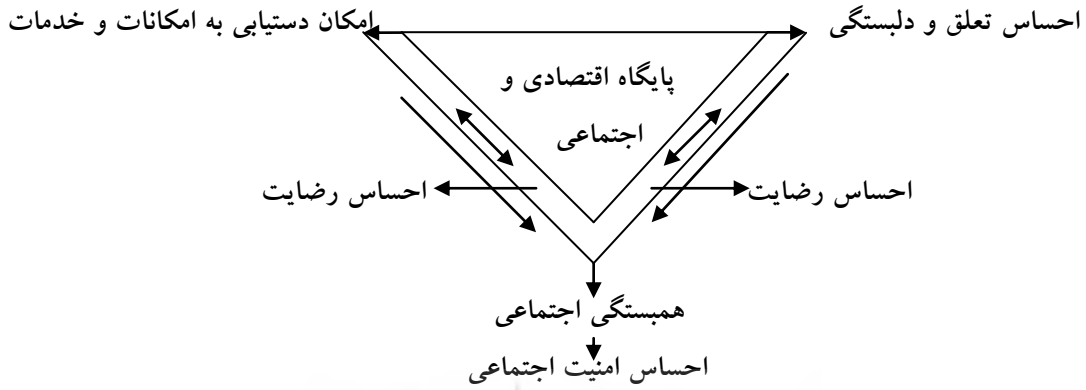
امنیت و احساس امنیت

اگرچه امنیت مسأله مهمی است، اما بسیاری از

¹ Ridgeway, & Johnson

معرفت، تضعیف الگوهای فکری-رفتاری) قرار می گیرند (بوزان، ۱۳۷۸: ۸۶).

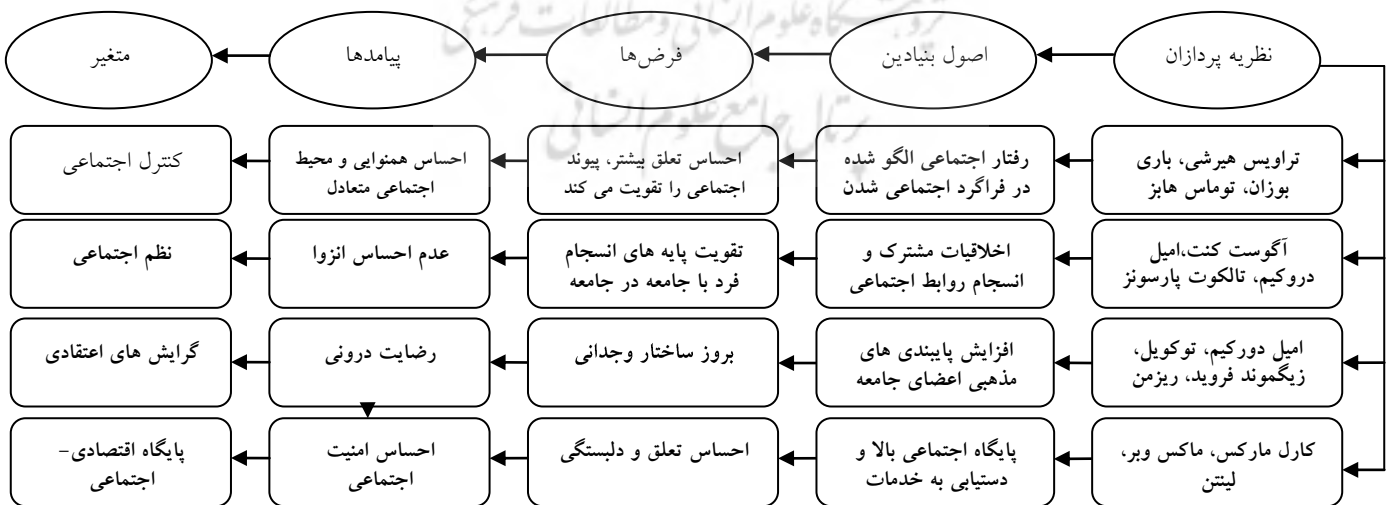
دست دادن شغل، تنزل رتبه)، تهدیدات اجتماعی (نبود اعتماد، فقدان تعهد، از دست دادن آبرو و ارزش های اخلاقی) و تهدیدات فرهنگی (عدم دسترسی به دانش و

شکل ۲- ارتباط پایگاه اقتصادی- اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

احساس امنیت توسط افراد احساس می شود و احساس ایمنی آن است که افراد در درون خود این احساس را داشته باشند که امنیت دارند و تهدید نمی شوند، حال ممکن است این احساس با امنیت و ایمنی تناسب داشته و یا نداشته باشد (احمدی، ۱۳۸۵: ۲۷۳).

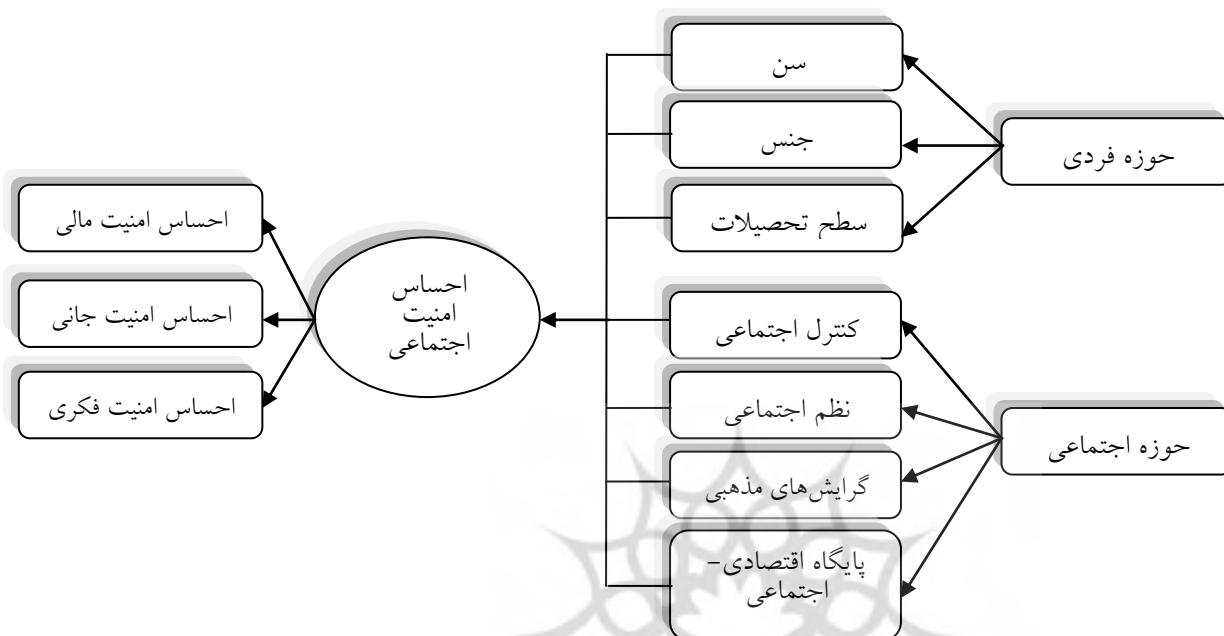
پس عوامل امنیت مفهومی بیرونی و عینی و احساس امنیت مفهومی درونی و ذهنی است. امنیت یعنی فقدان عوامل تهدیدکننده فرد، به عبارت دیگر افراد در شرایطی امنیت دارند که عوامل تهدیدکننده مثل تهدید جسمانی، روانی و از بین برنده نظم نداشته باشند. نکته دیگر اینکه

شکل ۳- مدل نظری تحقیق

فرضیه‌های تحقیق با تلفیق مدل نظری تحقیق ترسیم شده است.

با عنایت به مطالب مطرح شده و بیان نظریه‌های امنیت اجتماعی، مدل مفهومی و تجربی تحقیق برای ارائه

شکل ۴- مدل مفهومی تحقیق

فرضیات تحقیق

اجتماعی رابطه وجود دارد.

(۱) بین سن و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

(۲) بین جنس و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

پژوهش حاضر در سال ۱۳۹۰ به روش پیمایشی و با

استفاده از ابزار پرسشنامه صورت گرفته که از بین کل شهرهای کشور، شهر اصفهان به عنوان منطقه مورد مطالعه

در نظر گرفته شده است. جامعه آماری شامل کلیه شهروندان بالای ۱۸ سال شهر اصفهان از کلیه اقشار و

گروه‌های اجتماعی است که به کمک آمار موجود در درگاه الکترونیکی شهرداری اصفهان ۱۳۹۰، تعداد

شهروندان واقع در این سن برابر با ۱,۲۳۴,۵۲۷ نفر محاسبه و برای مشخص شدن حجم نمونه در این

پژوهش نیز از روش نمونه‌گیری کوکران استفاده شده و

(۳) بین سطح تحصیلات و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

(۴) بین کنترل اجتماعی در فرد و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

(۵) بین نظم اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

(۶) بین گرایش‌های مذهبی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

(۷) بین پایگاه اقتصادی-اجتماعی و احساس امنیت

فرمول آن بدین صورت است:

$$n = \frac{Z^2 pq}{d^2} = \frac{(1.96)^2 (0.5)(0.5)}{(0.05)^2} = 384$$

n = حجم نمونه آماری

Z^2 = پیش برآورد واریانس متغیر وابسته (۱,۹۶)

p = دارای صفت مطلوب در جامعه (۰,۵)

q = فاقد صفت مطلوب در جامعه (۰,۵)

d = دقت (۰,۰۵) احتمالی مطلوب

شاخص‌های گردآوری شده از بین شاخص‌های موجود در پرسشنامه‌های آزمون شده قبلی، اقدام شده است و برای حصول روایی^۲ قابل قبول، شاخص‌ها در اختیار صاحب‌نظران جامعه‌شناس قرار گرفته و پس از داوری ایشان و حصول روایی محتوایی، در این پژوهش به کار بسته شده است. برای اطمینان از پایایی^۳ ابزار تحقیق، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. ضرایب آلفای کرونباخ برای هریک از متغیرهای مستقلی که در سطح سنجش فاصله‌ای قرار داشتند و متغیر وابسته در جدول ۲ قید شده است.

نحوه انتخاب نمونه با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای^۱ از طریق نقشه جانمایی مناطق چهارده‌گانه شهر اصفهان، به این شکل بوده است که، سه منطقه از میان چهارده منطقه پس از آنکه برحسب منطقه مرفه‌نشین (منطقه ۵)، متوسط‌نشین (منطقه ۳) و فقیرنشین (منطقه ۷) به صورت تصادفی انتخاب شده است، سپس، در درون هر منطقه با تقسیم حجم نمونه بر تعداد مناطق انتخابی، تعداد پرسشنامه‌ای که باید در هر منطقه تکمیل می‌گردید، مشخص شد که با توجه به حجم نمونه ۳۸۴، در هر منطقه چه میزان پرسشنامه باید توزیع گردد. همچنین، در هر منطقه سه بلوک را به طور تصادفی برگزیدیم، و در هر بلوک کلیه خانه‌ها تا تکمیل همه پرسشنامه‌ها مورد مراجعه قرار گرفتند. همچنین، در هر منزل از بین افراد بالای ۱۸ سال آن منزل یک نفر با روش تصادفی ساده انتخاب و پرسشنامه مورد نظر توسط او تکمیل گردید. در تدوین پرسشنامه، غالباً از شاخص‌های استفاده شده در تحقیقات پیشین بهره گرفته شده است؛ به این صورت که به‌گزینه‌ش معتبرترین

² Validity

³ Reliability

¹ Multistage cluster sampling

جدول ۲- ضریب آلفای کرونباخ مقیاس‌ها در پرسشنامه

ضریب روایی	تعداد گویه	تکنیک سنجش	مقیاس	نقش	ساختار	صفات
۰,۷۴	۱۱	لیکرت	فاصله‌ای	وابسته	سازه	احساس امنیت اجتماعی مالی فکری عملکرد پلیس
۰,۷۸	۹	لیکرت	فاصله‌ای	مستقل	سازه	کنترل اجتماعی (بیرونی و درونی) نیروی درونی بازدارند و جسدان توجه به نتایج عمل جمعیت قضاوت نسبت به رفتار خود
۰,۷۲	۷	لیکرت	فاصله‌ای	مستقل	سازه	تبعية از ارزش‌های دینی، مذهبی و انسانی تبعية از هنجارهای اجتماعی تبعية از قوانین سازمانی و راهنمایی و رانندگی
۰,۸۳	۱۰	لیکرت	فاصله‌ای	مستقل	سازه	گرایش‌های مذهبی آشنایی با فرایض دین (بعد شناختی) آمادگی رفتاری (بعد مناسکی گرایش)

تعریف مفاهیم و عملیاتی نمودن متغیرهای تحقیق

متغیر وابسته

خیابان و ... تا چه حد اطمینان دارند که امنیت آنها در تأمین می‌شود و احساس ترس و نگرانی نمی‌کنند؟» استفاده شده است. نمونه‌ای از گویه‌های مورد استفاده عبارت است از: «از راه رفتن به هنگام شب به تنهایی در خیابان می‌ترسم»، «در خیابان برای پرسیدن آدرس مکان‌ها به غریبه‌ها اعتماد ندارم»، «از خالی گذاشتن منزل مسکونی به مدت چند روز مطمئن هستم»، «در مکان‌های شلوغ از به همراه داشتن کیف پول و سایر لوازم قیمتی ترسی ندارم»، «به آینده دلخواه خود اعتماد دارم»، «در محل کار، محل تحصیل، و ... دلهره‌های خاص خود را دارم» که در سطح مقیاس فاصله‌ای مورد سنجش قرار گرفته‌اند.

احساس امنیت اجتماعی: احساس و واقعیت امنیت به طور قطع با یکدیگر ارتباط دارند، اما از سوی دیگر، آنها کاملاً شبیه هم نیستند و باید از یکدیگر متمایز شوند (Schneider, 2008)، بنابراین، امنیت به معنای ایمن شدن، در امان بودن و بی‌بیمی، آرامش و آسودگی است (حاجیان، ۱۳۸۴: ۲۸). احساس امنیت در این مطالعه به سه بُعد احساس امنیت مالی^۱، احساس امنیت جانی^۲ و احساس امنیت فکری^۳ تقسیم شده است. برای ساخت این شاخص از معرف‌هایی همچون: «شهروندان با حضور در اجتماع، در محیط کار، در مکان‌های عمومی،

¹ property security

² life security

³ Intellectual security

متغیرهای مستقل

متغیرهای مستقل مورد استفاده دو دسته متغیر را شامل می‌شود: نخست؛ متغیرهای اجتماعی شامل احساس کنترل اجتماعی، احساس نظم اجتماعی، اعتقادات مذهبی و پایگاه اقتصادی- اجتماعی. دسته دوم، متغیرهای جمعیت‌شناختی- اجتماعی شامل فاصله سنی، جنس، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات، درآمد و اشتغال.

کنترل اجتماعی: کنترل اجتماعی به مکانیسم‌هایی اطلاق می‌شود که جامعه برای واداشتن اعضایش به سازگاری و جلوگیری از ناسازگاری به کار می‌برد و در واقع، مجموعه عوامل محسوس و نامحسوس یک جامعه در جهت حفظ معیارهای خود است (ستوده، ۱۳۸۲: ۱۳۷).

نمونه‌ای از گویه‌های مورد استفاده عبارت است از: «نیروی انتظامی تا چه حد می‌تواند امنیت اجتماعی شهروندان را در جامعه فراهم کند؟»، «شهروندان تا چه حد حضور مأموران نیروی انتظامی را در شهر احساس می‌کنند؟»، «شهروندان تا چه حد احساس می‌کنند که امنیت و آرامش آنها از انواع شیوه‌های کیفی (حبس، پرداخت جریمه، اصلاح و بازپروری و ...) تأمین می‌شود؟»، «خداوند همیشه همانند عامل بازدارنده‌ای در زندگی در فرآیند نظارت اجتماعی بر رفتار مردم مؤثر است؟»، «وجدان و نفسم همیشه مرا از ارتکاب به جرم باز می‌دارد».

نظم اجتماعی: نظم اجتماعی به معنی ترکیب و نفوذ متقابل مشبک آرمانی، هنجاری، تعاملی و فرقی است. به عبارت دیگر، نظم اجتماعی نتیجه نفوذ متقابل مجموعه‌های مشترک آرمانی و هنجاری با شبکه‌های فرصتی و تعاملی کنشگران فردی و جمعی است (شایان مهر، ۱۳۷۷: ۵۵۴). در این پژوهش برای ساخت این شاخص از معرف‌هایی چون: «احساس نظم اجتماعی در اموری، چون: حمل و نقل عمومی، احساس نظم در

سیستم سازمانی و اداری یا در زندگی عادی و روزمره در صف خرید و سفرهای درون شهری و ...» بررسی و سنجش قرار شده است.

گرایش‌های مذهبی: دورکیم می‌گوید: «مذهب دستگامی همبسته از باورها، اعمال مربوط به امور مقدس؛ یعنی مجزا (از امور عادی) یا ممنوع است. این باورها و اعمال همه کسانی را که پیرو آنها هستند، در اجتماع اخلاقی واحدی به نام کلیسا متحد می‌کنند (شایان مهر، ۱۳۷۷: ۴۸۷). در این پژوهش نیز منظور از پایبندی مذهبی افراد آن است که فرد علاوه بر اعتقاد و عمل به اصول و فروع دین، رفتار دینی و ظاهر دینی هم داشته باشد؛ بدین معنا که از یک سو به انجام عبادات و تکالیف فردی و جمعی‌اش بپردازد و از سوی دیگر، دینی بودن در ظاهر و رفتار او نیز نمایان باشد. نمونه‌ای از گویه‌های مورد استفاده عبارت است از: «نمازهای یومیه خود را به طور مرتب و کامل می‌خوانم»، «برای ادای نماز جماعت به مسجد می‌روم»، «رعایت چادر و حجاب برای زنان زیاد ضروری نیست».

پایگاه اقتصادی و اجتماعی: از دیدگاه آگبرن و نیمکف، پایگاه عبارت از ارزشی است که یک جمع (گروه یا جامعه) برای نقشی خاص قائل می‌شوند (ساروخانی، ۱۳۸۰: ۷۹۰). نمونه‌ای از گویه‌های مورد استفاده عبارت است از: موقعیتی که افراد به مقتضای منزلت شغلی، دارایی ماهیانه و ثروت خانواده (میزان درآمد) و منطقه مسکونی و ... به دست می‌آورند که به عنوان ملاک سنجش پایگاه اقتصادی- اجتماعی افراد به کار می‌رود.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌های این مطالعه در دو سطح توصیفی و آمار استنباطی انجام شده است. با استفاده از آماره‌های توصیفی، نمای کلی متغیرها گزارش شده و

تحلیل‌های دو متغیره (T-tes، واریانس یک طرفه، ضرایب همبستگی) و چند متغیره (تحلیل رگرسیون) با استفاده از نرم افزار SPSS for Windows\Ver 15 انجام گرفت. نکته‌ای که باید اشاره شود، این است که مقیاس‌های مورد استفاده در این پژوهش بیشتر در سطح سنجش فاصله‌ای هستند که در صورت نیاز آنها را نیز به صورت مقیاس ترتیبی درآوردیم.

یافته‌های پژوهش

اطلاعات توصیفی

مطابق با اطلاعات جدول ۳ از لحاظ جنسیت مردان با ۵۲٫۳٪ بیشترین تعداد را به خود اختصاص داده اند، رده سنی نیز با میانگین ۴۲ سال حاکی از تمایل اکثریت رده سنی پاسخگویان به میان سالی دارد، بیشترین تعداد

پاسخگویان به لحاظ وضعیت تأهل افراد متأهل با ۷۶٫۱٪ بوده اند، از نظر تحصیلات بیشترین تعداد پاسخگویان را افراد دارای مدرک دیپلم با ۴۴٫۱٪ و کمترین تعداد را افراد دارای مدرک فوق لیسانس و بالاتر با ۱٫۸٪ به خود اختصاص داده اند، از نظر وضعیت شغلی نیز بیشترین تعداد پاسخگویان افراد واقع در گروه شغلی سه با ۵۰٫۷٪ و کمترین تعداد پاسخگویان با ۴٫۸٪ در گروه شغلی چهار بوده اند، بیشترین مقدار درآمد پاسخگویان بیش از ۲۰۰۰۰۰۰ تومان و کمترین آن صفر می باشد، در مورد هزینه های ماهیانه خانواده بیشترین هزینه ۱۵۰۰۰۰۰ تومان و کمترین آن ۱۰۰۰۰۰ تومان می باشد و بلاخره بیشترین تعداد پاسخگویان با ۲۹٫۴٪ متعلق به منطقه پنج و کمترین آن با ۲۵٫۵٪ از منطقه هفت می باشد.

جدول ۳- توزیع فراوانی مشخصات عمومی نمونه های آماری

مؤلفه‌ها	توزیع داده‌ها
جنسیت	مرد=۲۰۱(۵۲٫۳٪) زن=۱۸۳(۴۷٫۶٪)
سن	حداقل=۱۸ حداکثر=۷۵ میانگین=۴۲ سال
سطح تحصیلات	بیسواد=۱۴(۳٫۶۴) سیکل=۷۲(۱۸٫۷۵) فوق دیپلم=۵۱(۱۳٫۲) فوق لیسانس و بالاتر=۷(۱٫۸)
وضعیت تأهل	متأهل=۲۹۲(۷۶٫۱) مجرد=۹۲(۲۳٫۹)
وضعیت شغل	گروه ۱=۱۱۷(۳۰٫۴) گروه ۲=۵۳(۱۳٫۶) گروه ۳=۱۹(۴٫۹)
درآمد خانواده‌ها	حداکثر= بیش از ۲۰۰۰۰۰۰ حداقل=۰
هزینه‌های خانواده	حداکثر=۱۵۰۰۰۰۰ حداقل=۱۰۰۰۰۰۰
منطقه مسکونی	منطقه ۳=۱۳۶(۳۵٫۴) منطقه ۵=۱۵۰(۲۹٫۴) منطقه ۷=۹۸(۲۵٫۵)

آمار استنباطی

بررسی روابط میان متغیرها

جدول ۴ رابطه سن و احساس امنیت اجتماعی افراد را نشان می‌دهد. نتایج حاصل از آزمون ضریب همبستگی

پیرسون مؤید آن است که سن افراد تأثیر چندانی بر احساس امنیت اجتماعی آنها ندارد؛ بدین معنی که افراد سنین مختلف، از احساس امنیت اجتماعی نسبتاً یکسانی برخوردارند.

جدول ۴- ضریب همبستگی پیرسون مربوط به رابطه بین سن و احساس امنیت اجتماعی

نام متغیر	ضریب همبستگی پیرسون (r)	سطح معنی‌داری (Sig)
سن	۰,۱۷	۰,۰۰۰

این معنی که در میان زنان و مردان از لحاظ میزان احساس امنیت تفاوت وجود دارد و مردان بیش از زنان احساس امنیت می‌کنند. بنابراین، این تفاوت از نظر آماری نیز معنادار می‌باشد.

جدول ۵ تفاوت میانگین احساس امنیت اجتماعی بین زنان و مردان را نشان می‌دهد. با توجه به این جدول تفاوت میانگین احساس امنیت اجتماعی با T به مقدار ۲,۳۴۱ درصد در سطح $(p > 0,05)$ معنی‌دار می‌باشد. به

جدول ۵- نتایج آزمون T در مورد رابطه متغیر احساس امنیت اجتماعی بین مردان و زنان

تعداد	میانگین	انحراف معیار	کمیت t	درجه آزادی (df)	سطح معنی‌داری (Sig)
۲۰۱	۱۴,۷۰	۳,۳۹			
۱۸۳	۱۵,۵۳	۳,۷۲	۲,۳۴۱	۳۹۸	۰,۰۲۰

احساس امنیت اجتماعی در بین سطوح مختلف تحصیلات متفاوت می‌باشد. در نتیجه، تحصیلات بر احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهر اصفهان اثرگذار است.

جدول ۶ رابطه متغیر تحصیلات با متغیر احساس امنیت اجتماعی را نشان می‌دهد. همان گونه که مشاهده می‌شود $F=30,882$ محاسبه گردیده است و سطح معنی‌داری F از سطح معنی‌داری مورد نظر، $(p > 0,05)$ کوچکتر است. می‌توان چنین نتیجه گرفت که میانگین

جدول ۶- تجزیه و تحلیل واریانس یک طرفه متغیر تحصیلات با احساس امنیت اجتماعی

منبع تغییرات	درجه آزادی (df)	مجموع مربعات	میانگین مربعات	کمیت F	سطح معنی‌داری (Sig)
میان گروهی	۴	۲۸۳,۹۳۹	۱۴۱,۹۷۰		
درون گروهی	۳۸۰	۴۹۵۸,۴۶۳	۱۳,۰۴۹	۳۰,۸۸۲	۰,۰۰۰
جمع کل	۳۸۴	۵۲۴۲,۴۰۲	-		

پاسخگویان دارای تحصیلات متوسطه با تحصیلات عالی (تفاوت میانگین = $-0,7769$ و سطح معناداری = $0,000$) نیز متفاوت می‌باشد.

۱- بیسواد، خواندن و نوشتن، ابتدایی و راهنمایی/سیکل = تحصیلات مقدماتی

۲- متوسطه، دیپلم = تحصیلات متوسطه

۳- فوق دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس، دکتری = تحصیلات عالی

همچنین برای روشن‌تر شدن تفاوت میانگین احساس امنیت در بین سطوح مختلف تحصیلات پاسخگویان از نتایج پس آزمون توکی ۷ و مقایسه دو به دو آنها مشخص گردید که: میانگین احساس امنیت پاسخگویان دارای تحصیلات مقدماتی با تحصیلات متوسطه با (تفاوت میانگین = $-0,1713$ و سطح معناداری = $0,015$) و با تحصیلات عالی با (تفاوت میانگین = $-0,6742$ و سطح معناداری = $0,000$) متفاوت می‌باشد، همچنین میانگین احساس امنیت

جدول ۷- نتایج پس آزمون توکیدر تحلیل واریانس متغیر تحصیلات با احساس امنیت اجتماعی

Sig	انحراف معیار	تفاوت میانگین (I-J)	تحصیلات (J)	تحصیلات (I)
0,003	0,0563	-0,1713(*)	(تحصیلات متوسطه) ۲	(تحصیلات مقدماتی) ۱
0,018	0,06834	-0,6742(*)	(تحصیلات عالی) ۳	(تحصیلات مقدماتی) ۱
0,003	0,05128	-0,1713(*)	(تحصیلات مقدماتی) ۱	(تحصیلات متوسطه) ۲
0,000	0,06107	-0,7769(*)	(تحصیلات عالی) ۳	(تحصیلات متوسطه) ۲
0,018	0,08418	-0,6742(*)	(تحصیلات مقدماتی) ۱	(تحصیلات عالی) ۳
0,000	0,07001	-0,7769(*)	(تحصیلات متوسطه) ۲	(تحصیلات عالی) ۳

* نشان دهنده معنی دار بودن تفاوت میانگین‌ها در سطح معنی داری ۰,۰۵ می‌باشد.

احساس امنیت اجتماعی آنان نیز افزایش می‌یابد و بالعکس با کاهش کنترل و نظم اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی شهروندان نیز کاهش می‌یابد. این جدول همچنین نشان می‌دهد که بین متغیرهای گرایش‌های مذهبی و پایگاه اقتصادی - اجتماعی با I به ترتیب به مقدار $(-0,512)$ ، $(-0,313)$ و سطح معناداری $(p < 0,05)$ و متغیر وابسته رابطه معناداری وجود ندارد.

جدول ۸ ضریب همبستگی متغیرهای مستقل را که در سطح فاصله‌ای بودند با متغیر وابسته احساس امنیت اجتماعی نشان می‌دهد. همان گونه که مشاهده می‌شود بین متغیرهای کنترل اجتماعی و نظم اجتماعی با I به ترتیب به مقدار $(0,761)$ ، $(0,501)$ و سطح معناداری $(p > 0,05)$ و متغیر وابسته کنترل اجتماعی رابطه مستقیم و معناداری برقرار است. به این معنی که هرچه کنترل و نظم اجتماعی شهروندان در جامعه افزایش می‌یابد

جدول ۸- ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی)

پایگاه اقتصادی - اجتماعی	گرایش‌های مذهبی	نظم اجتماعی	کنترل اجتماعی		
-۰,۳۱۳	-۰,۵۱۲	۰,۵۰۱	۰,۷۶۱	همبستگی	
۰,۱۱۴	۰,۰۵۱	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	سطح معناداری	
*	*			رد فرضیه	احساس امنیت اجتماعی
		*	*	تأیید فرضیه	

رگرسیون چندمتغیره برای تبیین متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی)

در این تحقیق، برای گرفتن رگرسیون چندمتغیره از روش گام به گام استفاده شده است. در این روش که متغیرها به ترتیب وارد معادله می‌شوند، در ابتدا متغیری وارد معادله می‌شود که بیشترین مقدار را از واریانس متغیر وابسته تفسیر و تبیین می‌نماید. بدیهی است این متغیر بالاترین همبستگی را با متغیر وابسته خواهد داشت. نکته قابل ذکر آن است که با ورود هر متغیر جدید کلیه متغیرهای موجود در معادله مورد بررسی قرار می‌گیرند و اگر هر کدام از آنها سطح معناداری خود را از دست داده باشند، قبل از ورود متغیر جدید این متغیر از معادله خارج می‌شود. در پایان عملیات نیز هر متغیری که دارای سطح معناداری کمتری از سطح تعیین شده باشد، در معادله حضور نخواهد داشت. تحلیل رگرسیونی خطی نمایانگر تأثیر متغیرهای مستقل کنترل اجتماعی، نظم اجتماعی، گرایش‌های مذهبی و پایگاه اقتصادی- اجتماعی بر متغیر وابسته یعنی احساس امنیت

اجتماعی شهروندان شهر اصفهان بوده است.

همان طوری که جدول ۱۰ نشان می‌دهد، از بین ۴ متغیر مستقل مورد بررسی در این پژوهش، کنترل اجتماعی وارد معادله رگرسیونی شده است ($Sig=0,000$) و بقیه متغیرها به علت معنادار نبودن رابطه اشان با متغیر وابسته حذف شده‌اند ($Sig>0,05$). نتایج مندرج در جدول ۹ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی چندگانه (R) معادل ۰,۳۲۷ درصد بوده است. این مطلب بدین معناست که متغیر کنترل اجتماعی به طور همزمان ۰,۳۲۷ درصد با احساس امنیت اجتماعی ارتباط داشته است. ضریب تعیین یا (R^2) نیز که مبین نسبتی از کل تغییرات متغیر وابسته است که توسط متغیرهای مستقل به حساب می‌آید، ۰,۱۰۷ درصد محاسبه شده است، این مطلب بدین معناست که متغیر کنترل اجتماعی، بیش از ۱۰,۷ درصد از تغییرات احساس امنیت اجتماعی را در بین نمونه آماری تبیین کرده و توضیح می‌دهد.

جدول ۹- خلاصه مدل رگرسیون چندمتغیره احساس امنیت اجتماعی به روش گام به گام

R	R square	Adjust R square	F	Sig
۰,۳۲۷	۰,۱۰۷	۰,۱۰۴	۴۷,۵۳	۰,۰۰۰

جدول ۱۰- ضرایب تأثیرات مدل تبیین‌کننده احساس امنیت اجتماعی

متغیر	B ضریب تأثیر غیر استاندارد	(Beta) ضریب تأثیر استاندارد	T-value ارزش T	سطح معنی‌داری (Sig)
کنترل اجتماعی	۰,۳۳۰	۰,۳۲۷	۶,۸۹۵	۰,۰۰۰

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

پژوهش حاضر به بررسی احساس امنیت شهروندان ۱۸ سال به بالا از کلیه اقشار و گروه‌های اجتماعی شهر اصفهان و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن پرداخته است. در بخش نظری با استفاده از تئوری‌های مورد نیاز در هر زمینه به بررسی ابعاد و عوامل مؤثر بر موضوع پرداخته شد و تعاریف مختلفی درباره هر یک از متغیرهای مستقل و همچنین متغیر وابسته بیان گردید. در نهایت، احساس امنیت اجتماعی به معنای «فقدان هراس از اینکه ارزش‌های انسانی مورد حمله قرار گیرند و به نبود هراس و بیم نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع» تعریف گردید. همچنین، با توجه به هر دسته از تئوری‌های مطرح شده، فرضیه مناسب با آن استخراج و به بررسی آنها پرداخته شد.

امنیت اجتماعی، تفاوت در نتایج، طبیعی و بدیهی به نظر می‌رسد. در تحقیق حاضر احساس امنیت اجتماعی افراد در سه بُعد احساس امنیت جانی، احساس امنیت مالی و احساس امنیت فکری بررسی شد و نتایج به دست آمده گویای آن است که ساکنان در امنیت فکری از کمترین میزان احساس امنیت برخوردارند. پس از آن، کمترین میزان مربوط به احساس امنیت مالی افراد و بیشترین میزان احساس امنیت افراد مربوط به امنیت جانی آنهاست.

با استناد به تئوری دورکیم، پارسونز و وبر و در نظر گرفتن نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر، بین ویژگی‌های فردی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد. بررسی روابط بین متغیرها نشان داد که افراد در سنین مختلف از احساس امنیت نسبتاً یکسانی برخوردارند. میانگین احساس امنیت اجتماعی بین زنان و مردان با هم متفاوت است و معنادار بودن تفاوت میانگین‌ها، این امر را تأیید می‌کند که در مقایسه بین دو جنس، زنان از احساس امنیت اجتماعی کمتری برخوردارند. برای افزایش احساس امنیت در بین زنان نیروی انتظامی با تأمین امنیت اماکن عمومی مثل پارک‌ها، از طریق افزایش نیرو در این اماکن و یا تأمین امنیت خیابان‌ها در شب می‌تواند باعث افزایش احساس امنیت در بین زنان شود. علاوه بر آن، نتایج نشان داد که

میانگین امنیت اجتماعی ساکنان شهر اصفهان با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده در این پژوهش، برابر با ۴۴,۲ محاسبه شد که این رقم نیز نشان‌دهنده اندک بودن احساس امنیت اجتماعی شهروندان است. در خصوص علت تفاوت بین میزان احساس امنیت اجتماعی در این پژوهش و تحقیقات پیشین باید گفت: در مقایسه بین تحقیقاتی که در شهر اصفهان (تحقیق حاضر) و سایر شهرها انجام شده است، به علت تفاوت در بافت جوامع مورد بررسی، متغیرها، ابعاد و شاخص‌های احساس

ساختار اجتماعی برای نیل به موفقیت می‌داند. در مجموع، وجود بی‌قانونی، بی‌اهمیت شدن مقررات، عدم یکپارچگی، رهایی کامل فرد و سرانجام انحرافات و کجروی‌های اجتماعی همگی نشانه‌های چنین حالتی در جامعه هستند.

نکته حائز اهمیت دیگری که در بررسی این روابط مشاهده می‌شود، ارتباط منفی بین گرایش‌های مذهبی و پایگاه اقتصادی- اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی افراد است. اگر چه این دو رابطه به معناداری نمی‌رسند، اما نتایج پژوهش در ارتباط نظری با دیدگاه‌ها و نظریات مطرح شده گویای این امر است که فرد به علت احساس هراس و ناامنی در جامعه و برای دستیابی به امنیت و احساس مطلوب ناشی از آن، به سوی گرایش‌های مذهبی گرایش پیدا کرده است. همچنین، افراد طبقات اجتماعی بالا از احساس امنیت اجتماعی بیشتری نسبت به افراد طبقات اجتماعی پایین برخوردارند.

بنابراین، پژوهش حاضر می‌تواند مبنایی قرار گیرد که محققان و علاقه‌مندان بعدی بتوانند از یک سو متغیرهای آزمون شده در پژوهش حاضر را در جوامع آماری دیگر بازآزمایی نمایند و از سوی دیگر، یافته‌های پژوهش را نقد و ارزیابی و تجزیه و تحلیل مجدد کنند. قطعاً در این فضا افق‌های دیگری فرا روی محققان مکشوف خواهد شد. محورهای پیشنهادی می‌تواند به شرح ذیل مورد توجه قرار گیرد.

۱- آزمون مجدد پژوهش حاضر در نمونه‌های آماری دیگر؛

۲- انجام مطالعات طولی و مقایسه احساس امنیت در دوره‌های کوتاه مدت و بلند مدت.

تحصیلات نیز به عنوان یکی از متغیرهای مستقل با احساس امنیت اجتماعی شهروندان نیز رابطه معنی‌داری دارد.

مطابق با تئوری باری بوزان^۱ از نظریه پردازان برجسته که در این باره خاطر نشان نموده است: «هر کوششی برای درک مفهوم امنیت، بدون آگاهی کافی از تناقضات و نارسایی‌های موجود در خود این مفهوم ساده اندیشانه است» (تاجیک به نقل بوزان، ۱۳۷۹: ۳۷)، و استناد به نتایج حاصل از پژوهش حاضر، بین کنترل اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد. متغیر کنترل اجتماعی از اثرگذارترین متغیرها بر احساس امنیت افراد به شمار می‌رود؛ زیرا این متغیر از یک سو با اثرگذاری بر متغیرهای دیگر، احساس امنیت اجتماعی یا لاقلاً یکی از ابعاد آن را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و از سوی دیگر، به طور مستقیم بر احساس امنیت اجتماعی فرد تأثیر می‌گذارد.

از دیگر یافته‌های تحقیق این است که براساس تئوری آگوست کنت، پارسونز و مرتن نظم اجتماعی تنها در افزایش احساس امنیت اجتماعی افراد نقش دارد. تأیید رابطه معنادار بین نظم اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی ممکن است بیانگر این مطلب باشد که ناسازگاری میان اهداف و وسایل از طریق ایجاد بی‌هنجاری (آنومی) به بروز اختلال در نظم اجتماعی منجر می‌شود و عدم امنیت و ناهنجاری فرهنگی بر جامعه سایه می‌افکند. بدین سان، مرتن فقدان امنیت در یک جامعه را مساوی با بی‌نظمی اجتماعی و بروز رفتارهای انحرافی قلمداد می‌کند و این حالت را ناشی از شکاف بین اهداف و هنجارهای فرهنگی و ظرفیت‌های

^۱ Barry buzan

پی‌نوشت

[۱] به علت محرمانه بودن اغلب اطلاعات مربوط به امنیت جوامع، امکان دستیابی به تحقیقات انجام شده در خارج از کشور، برای محققان داخلی بسیار دشوار و گاه غیرممکن است که این نقص علمی در زمینه مطالعات امنیت، موجب شده تا پژوهش‌های انجام شده در زمینه امنیت اجتماعی، عمدتاً فاقد پیشینه خارجی باشند.

منابع

- آرون، ریمون. (۱۳۸۲). *مراحل اساسی سیر اندیشه در جامعه‌شناسی*، ترجمه: باقر پرهام، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ ششم.
- افشار، زین العابدین. (۱۳۸۵). *بررسی امنیت اجتماعی زنان در شهر تهران*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تهران.
- احمدی، علی اصغر. (۱۳۸۵). «امنیت و احساس امنیت»، *فصلنامه تخصصی و کاربردی مطالعات امنیت اجتماعی*، ش ۴ و ۵، تهران: انتشارات آشنایی.
- بدار، لوک و دیگران. (۱۳۸۰). *روان‌شناسی اجتماعی*، ترجمه حمزه گنجی، تهران: نشر ساوالان.
- بودون، ریمون. (۱۳۸۵). *فرهنگ انتقادی جامعه‌شناختی*، ترجمه: عبدالحسین نیک گوهر، تهران: انتشارات فرهنگ معاصر، چاپ اول.
- بوزان، باری. (۱۳۷۸). «مردم، دولت‌ها و هراس»، ترجمه: پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- بیات، بهرام. (۱۳۸۷). «بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان تهرانی (با تأکید بر رسانه‌های جمعی، عملکرد پلیس و بروز جرایم)»، *فصلنامه*
- انتظام اجتماعی، سال اول، شماره اول، صص ۳۱-۵۵.
- تاجیک، محمدرضا. (۱۳۷۹). *مدیریت بحران*، مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری.
- تأمین، ملوین. (۱۳۸۱). *جامعه‌شناسی قشریندی و نابرابری‌های اجتماعی*، ترجمه: عبدالحسین نیک گهر، تهران: انتشارات توتیا، چاپ سوم.
- تریف، تری و دیگران. (۱۳۸۱). *مطالعات امنیت ملی*، ترجمه اصغر افتخاری، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- جلالی مقدم، مسعود. (۱۳۷۹). *درآمدی به جامعه‌شناسی دین و آراء جامعه‌شناسان بزرگ دین*، تهران: نشر مرکز.
- حاجیانی، ابراهیم. (۱۳۸۴). «چارچوب روش‌شناختی برای بررسی احساس امنیت»، *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، تهران: انتشارات معاونت اجتماعی ناجا.
- خوشفر، غلامرضا. (۱۳۷۸). «بررسی مشارکت مردم در ایجاد، حفظ و گسترش امنیت اجتماعی مراکز شهرستان‌های استان مازندران»، به سفارش دبیر خانه شورای تدمین استان مازندران.
- رفیع پور، فرامرز. (۱۳۷۵). *جامعه، احساس و موسیقی*، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- رفیع پور، فرامرز. (۱۳۷۸). *آنومی یا آشفتگی اجتماعی*، پژوهشی در زمینه پتانسیل آنومی در شهر تهران، تهران: انتشارات سروش.
- ریتزر، جورج. (۱۳۸۳). *نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر*، ترجمه: محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی، چاپ هشتم.

- ساروخانی، باقر. (۱۳۸۰). *درآمدی بر دایره المعارف علوم اجتماعی*، ج ۲، تهران: انتشارات کیهان، چاپ سوم.
- ستوده، هدایت الله. (۱۳۸۲). *آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات)*، تهران: انتشارات آوای نور، چاپ دهم.
- شایان مهر، علیرضا. (۱۳۷۷). *دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی (کتاب اول)*، تهران: انتشارات کیهان.
- شرفی، ابوالفضل. (۱۳۸۴). «جمعیت و امنیت اجتماعی، مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی»، *معاونت اجتماعی ناجا*، ش ۳، تهران: انتشارات آشنایی.
- صدیقی اورعی، غلامرضا. (۱۳۷۶). «تأثیر ساختاری بر پدیده امنیت یا ناامنی اجتماعی»، *مجموعه مقالات ارائه شده در همایش توسعه و امنیت عمومی (۷-۵ اسفند ۱۳۷۵)*، تهران: انتشارات وزارت کشور، جلد اول، صص ۱۳۱-۱۴۲.
- صمدی بگه جان، جمیل. (۱۳۸۴). *امنیت اجتماعی در شهر سنندج*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تهران.
- ظاهری، زهرا. (۱۳۸۸). *بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت شهروندان شهر اصفهان*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، اصفهان، دانشگاه اصفهان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- کامل السعید، مصطفی. (۱۳۸۱). «مشروعیت و امنیت در کشورهای عربی (۱۹۹۶-۱۹۸۹)»، ترجمه قدیر نصری، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال پنجم، شماره مسلسل ۱۶.
- کرامتی، مهدی. (۱۳۸۵). «بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان مراکز استان‌های کشور (پیمایش دوم)»، *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، معاونت اجتماعی و ارشاد ناجا - مرکز مستندات اجتماعی، ش ۶-۷.
- کوزر، لوئیس. (۱۳۸۳). «زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی»، ترجمه: محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی، چاپ یازدهم.
- محبی، سیده فاطمه. (۱۳۸۰). «آسیب‌شناسی اجتماعی زنان»، *فصلنامه کتاب زنان*، تهران: شورای فرهنگی و اجتماعی زنان، ش ۱۴، صص: ۱۹-۶.
- محسنی تبریزی، علیرضا. (۱۳۸۳). *وندالیسم*، تهران: انتشارات آن.
- مشکاتی، م و سادات مشکاتی، ر. (۱۳۸۱). «سنجش تأثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده بر بزهکاری نوجوانان»، *مجله انجمن جامعه‌شناسی*، دوره ۴، ش ۲.
- نوروزی، نادر. (۱۳۸۴). «سیاست جنایی در جرایم خرد و تأثیر آن بر احساس امنیت شهروندان (با تکیه بر نظریه پنجره‌های شکسته)»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق، دانشگاه تهران: دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
- ورسلی، پیترو. (۱۳۷۸). *نظم اجتماعی در نظریه‌های جامعه‌شناسی*، ترجمه: سعید معیدفر، تهران: مؤسسه فرهنگی انتشاراتی تبیان.
- Bilgin, Pinar, (2003). *Individual and Societal Dimensions of Security*. Bilkent university Turkey, Department of International Relation, *International Studies Review* 5, PP 203 ° 222
- Buzan, B, (1991). *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era* Harvester Wheat

Sheaf Publication, London: Hemel Hempstead.

Dempsey, K, (1990). Smalltown: A Study of Social In quality, Cohesion and Belonging Melbourn:oxford university press.

Krause, Keith and et al (1996), Critical Theory and Security Studies , Graduate Institute of International Studies. YCISS Occasional Paper, Number 33.

Lindestrom, Martin, and et al (2003). Social capatal and sense of insecurity in the Neighbour: a population-based multilevel analysis in Malmo, Sweden . Social science and medicine, Vol 5, p 1111-1120.

Moller Bjorn, (2000). B , National, Societal and Human security: Discussion-Case study of the Israel- Palestine Cnflct .

Schneier, B, (2008). The Psychology of Security, In S. Vandenay (Ed.): AFRICACYPT 2008 , Germany: Spriger-Verlad Berlin Heidelberg.

